

Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών
Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημογραφικό προφίλ και μορφωτικό επίπεδο μεταναστών στην Ελλάδα

POST GRADUATE THESIS

Demographic profile and educational level of immigrants in Hellas

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ/NAME OF STUDENT

Παπαϊωάννου Αικατερίνη

Papaioannou Aikaterini

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THESIS SUPERVISOR

Κριεμπάρδης Αναστάσιος

Kriebardis Anastasios

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2021

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

Demographic profile and educational level of immigrants in Hellas

Papaioannou Aikaterini

Registration Number: 19071

papaioannouk@yahoo.gr

FIRST SUPERVISOR

Kriebardis Anastasios

SECOND SUPERVISOR

Sopidou Barbara

AIGALEO JULY 2021

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό Τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημογραφικό προφίλ και μορφωτικό επίπεδο μεταναστών στην Ελλάδα

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1.	ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ	
2.	ΚΡΙΕΜΠΑΡΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
3.	ΣΟΠΙΔΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ	ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Παπαιωάννου Αικατερίνη του Λουκά, με αριθμό μητρώου 19071 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων του Τμήματος Βιοϊατρικών Επιστημών της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 12 μήνες και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο/Η Δηλών/ούσα

Ευχαριστίες

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ολοκλήρωσης των σπουδών μου στο Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγικά μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές μου Κριεμπάρδη Αναστάσιο, Σοπίδου Βαρβάρα και Παπαγεωργίου Ευσταθία. Χωρίς την βοήθειά τους, την εποπτεία και την εμπιστοσύνη τους προς το πρόσωπό μου, δεν θα ήταν δυνατή η υλοποίηση της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στην οικογένειά μου, για την στήριξη και την συμπαράσταση της.

Αφιέρωσεις

Στην οικογένειά μου

Περίληψη

Η μετανάστευση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, μια δυναμική διαδικασία της οποίας τα χαρακτηριστικά διαμορφώνονται από τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές αλλαγές και εξελίξεις. Ως φαινόμενο απασχολεί ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την αντιμετώπισή του έχουν αναπτύχθει στρατηγικές τόσο για την ανάσχεση της παράνομης μετανάστευσης όσο και στρατηγικές που αφορούν την ένταξη των μεταναστών διαμέσου της εκπαίδευσης, της εργασίας και της συμμετοχής στην κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας. Το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε καθορίζει το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο ενεργούν τα όργανα της Ε.Ε. με σκοπό τη δημιουργία και εφαρμογή των πολιτικών και στρατηγικών για τη μετανάστευση. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε ενσωματώνουν το δίκαιο της Ένωσης στην έννομη τάξη τους. Η μεταναστευτική πολιτική έχει διαμορφωθεί από συγκεκριμένες Συμφωνίες και Προγράμματα. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών έχει καταγραφεί και αναλυθεί σε διάφορες στατιστικές και έρευνες σε Ελλάδα και Ευρώπη. Τα δεδομένα αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και το μορφωτικό επίπεδο μπορούν να εντοπιστούν σε βάσεις δεδομένων οργανισμών και υπηρεσιών. Εν κατακλείδι, με βάση τα ευρήματα διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των μεταναστών έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προέρχεται από συγκεκριμένες χώρες.

Abstract

Immigration is a social phenomenon, a dynamic process whose characteristics are shaped by social, political, economic changes and developments. As a phenomenon, it has been of particular concern to Greece and the European Union in recent decades. To address this, strategies have been developed to curb illegal immigration as well as strategies for integrating migrants through education, employment and participation in the country's socio-political life. EU primary law sets out the legal framework in which EU institutions operate in order to develop and implement immigration policies and strategies. EU Member States incorporate Union law into their legal system. Immigration policy has been shaped by specific Agreements and Programs. The demographic characteristics and the educational level of the immigrants have been recorded and analyzed in various statistics and surveys in Greece and Europe. Data on demographics and educational level can be found in databases of organizations and services. In conclusion, based on the findings, it is found that the majority of immigrants have a low level of education and come from specific countries.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	v
Αφιερώσεις.....	vii
Περίληψη	ix
Abstract	x
Συνοτομογραφίες	xii
Αναφορές	36
Παραπομπές Νομολογίας	38
Πηγές Εικόνων	39
Πρόλογος.....	σελ.1
Κεφάλαιο 1	
1.1.Θεσμικό και Νομοθετικό πλαίσιο.....	σελ.3
1.2.Μεταναστευτική Πολιτική.....	σελ.7
1.3.Νομοθετικές Πράξεις της Ε.Ε. που αφορούν την μετανάστευση.....	σελ.12
1.4.Εθνική Νομοθεσία.....	σελ.13
1.5.Η μετανάστευση και το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών σε αριθμούς.....	σελ.15
Κεφάλαιο 2	
2.1.Μεθοδολογία Έρευνας.....	σελ.22
2.2.Ερευνητικά Πορίσματα – Αποτελέσματα ανάλυσης.....	σελ.24
Επίλογος.....	σελ.34

Συντομογραφίες

Αγγλική ορολογία		Ελληνική ορολογία
IOM	International Organization of Migration	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΟΗΕ	United Nation	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΕΚΑΧ	ECSC Treaty	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΟΚ	European Economic Community	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΚΑΕ	Treaty on the European Atomic Energy Community (Euratom)	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΕΠ	Single European Act (SEA)	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
Ε.Ε.	European Union	Ευρωπαϊκή Ένωση

Πρόλογος

Η μετανάστευση (immigration), η πράξη δηλαδή μετακίνησης σε διαφορετική χώρα της υπηκοότητας ή της κατοικίας με σκοπό να μετατραπεί η χώρα προορισμού σε χώρα μόνιμης διαμονής (IOM, 2019), είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που απασχολεί ιδιαίτερα τις σύγχρονες κοινωνίες. Είναι μια δυναμική διαδικασία της οποίας τα χαρακτηριστικά διαμορφώνονται από τις κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές αλλαγές. Δεν πρόκειται για σύγχρονο φαινόμενο. Οι άνθρωποι μετακινούνται για διαφορετικούς λόγους εδώ και χιλιάδες χρόνια. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ψημμένος στο «Μετανάστευση και εργασία στην Ευρώπη: Η δημιουργία νέων κοινωνικών χώρων» (Ψημμένος, 1999) οι άνθρωποι μετακινούνται λόγω της φτώχειας, της έλλειψης αποθεμάτων γης, για να αποφύγουν καταπιεστικές κοινωνίες, κυβερνήσεις, για να αναζητήσουν νέες ευκαιρίες και υλικές αποδοχές. Οι κοινωνικό – οικονομικές συνθήκες, οι πολιτικές διώξεις, οι πόλεμοι, οι εμφύλιες συρράξεις είναι οι βασικότερες αιτίες της μετανάστευσης. Θα πρέπει ωστόσο στην λίστα αυτή να συμπεριλάβουμε και την θρησκεία, η οποία διαδραμάτισε και εξακολουθεί να διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην ενεργοποίηση μαζικών μετακινήσεων του πληθυσμού.

Εκτός από τις μεταναστευτικές ροές παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια και προσφυγικές ροές. Ο ορισμός του πρόσφυγα αποτυπώνεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης ως εξής: «πρόσφυγας είναι ένα άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του, έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία αυτής της χώρας ή την επιστροφή σ' αυτήν» (ΟΗΕ).

Η Ελλάδα από χώρα προέλευσης μεταναστών τις τελευταίες δεκαετίες έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Καθημερινά εισέρχονται στην ελληνική επικράτεια χιλιάδες άτομα είτε με νόμιμο τρόπο είτε με μη νόμιμο τρόπο. Μέχρι σήμερα έχουν εφαρμοστεί διαφορετικές πολιτικές. Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου η Γερμανία γίνεται χώρα υποδοχής μεταναστών από κράτη της Μεσογείου τους οποίους ονομάζει Gastarbeiter, δηλαδή φιλοξενούμενους (Apostolopoulos, 2017). Αν και συνάπτονται διμερείς συμφωνίες μεταξύ Γερμανίας και

των κρατών προέλευσης, οι Gastarbeiter εργάτες ζουν και εργάζονται στο περιθώριο . Θα περάσουν αρκετά χρόνια μέχρι να αλλάξει η μεταναστευτική πολιτικής της Γερμανίας.

Εικόνα 1. Irish guest workers are recruited (1961), left: Ministerial direktor Haeften, right: Irish ambassador Warnock Πηγή: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gastarbeiter>

Εικόνα 2. Turkish labor helped drive West Germany's post-war boom Πηγή: <https://www.dw.com/en/how-germany-became-a-country-of-immigrants/a-15495161>

Άλλες πολιτικές που ακολουθήθηκαν είναι η πολιτικής της αφομοίωσης και η πολιτική της ένταξης. Σε αντίθεση με το παράδειγμα της Γερμανίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ο Καναδάς και η Αυστραλία δεν στόχευαν μόνο στην προσέλκυση εργατικού δυναμικού αλλά και στην απόκτηση πολιτών (Μουσούρου, 2003) με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν στρατηγικές πλήρους αφομοίωσης όλων των διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων. Σταδιακά οδηγούνται στην άρνηση της διαφορετικότητας, εξωθούνται στην ομογενοποίηση και δημιουργία νέας ταυτότητας με σκοπό την διαμόρφωση μιας κοινωνίας με τα χαρακτηριστικά της κυρίαρχης ομάδας. Σε αντιδιαστολή με την πολιτική της αφομοίωσης, η πολιτική της ένταξης στοχεύει στην διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας/πολιτιστικού πλουραλισμού. Ο όρος ένταξη, όπως αποτυπώνεται στην

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (ονομαζόταν Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής το 2018), υποδηλώνει την διαδικασία ενσωμάτωσης των μεταναστών και των προσφύγων στην χώρα εγκατάστασης ή φιλοξενίας διαμέσου της εκπαίδευσης, της εργασίας, της πρόσβασης στην υγεία, της συμμετοχής στην κοινωνικοπολιτική ζωής της χώρας.

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η Ελλάδα ως μέλος της ένωσης, έχει αναπτύξει διάφορες πολιτικές για την ανάσχεση της παράτυπης μετακίνησης και κατ' επέκταση για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της. Οι πολιτικές αυτές είναι: πολιτική νόμιμης μετανάστευσης, η πολιτική ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, η πολιτική παράτυπης μετανάστευσης και επιστροφής, η πολιτική του ασύλου, η πολιτική διεθνούς συνεργασίας και η πολιτική εσωτερικών συνόρων και Schengen (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί η αποτύπωση του δημογραφικού προφίλ και του μορφωτικού επιπέδου των μεταναστών και προσφύγων. Για την υλοποίηση του εγχειρήματος αυτού θα γίνει επεξεργασία στοιχείων και δεδομένων όπως αυτά αντλήθηκαν από επίσημες καταγραφές του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, και δημοσιεύονται στην επίσημη ιστοσελίδα του (www.migration.gov.gr).

Κεφάλαιο 1

1.1. Θεσμικό και Νομοθετικό πλαίσιο

Στον απόηχο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ηπείρου αποφάσισαν να ενωθούν οικονομικά και πολιτικά με σκοπό την εξασφάλιση της ειρήνης. Με την υπογραφή της συνθήκης των Παρισίων το 1951 ιδρύουν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και θέτουν σε ισχύ ένα μηχανισμό που θα εποπτεύει την αγορά για τις πρώτες ύλες της πολεμικής βιομηχανίας, θα παρακολουθούσε την συμμόρφωση με τους κανόνες ανταγωνισμού και θα διασφάλιζε την διαφάνεια τιμών, ώστε οι χώρες που μέχρι εκείνη την στιγμή ήταν αντίπαλες, να μπορούν στο εξής να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στις πηγές παραγωγής. Αποτελεί το πρώτο και καθοριστικό βήμα προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Λίγα χρόνια αργότερα στις 25 Μαρτίου 1957 με την Συνθήκη της Ρώμης, η οποία τίθεται σε ισχύ την 01.01.1958, ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ). Στόχος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ήταν η δημιουργία κοινής αγοράς στην οποία τα εμπορεύματα, τα πρόσωπα,

τα κεφάλαια και οι υπηρεσίες θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα. Για τον σκοπό αυτό προβλέπεται να καταργηθούν οι τελωνειακοί δασμοί μεταξύ των κρατών, να θεσπιστεί κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, να καθιερωθεί κοινή πολιτική για τη γεωργία και τις μεταφορές, να ιδρυθεί το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και να προωθηθεί η ανάπτυξη στενότερων σχέσεων μεταξύ των κρατών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Στο άρθρο 1 της Συνθήκης της ΕΚΑΕ αναφέρεται ρητά ότι αποστολή της Κοινότητας είναι η δημιουργία προϋποθέσεων ίδρυσης και ανάπτυξης των πυρηνικών βιομηχανιών, ώστε να σημειωθεί άνοδος του βιοτικού επιπέδου των κρατών και να δημιουργηθεί νέο πλαίσιο συναλλαγών με άλλες χώρες (2016/C 203/01).

Ακολουθεί μια περίοδος οικονομικής ανάπτυξης και τριών διευρύνσεων της Κοινότητας μέχρι το 1986, όπου σταδιακά προσχωρούν, σταδιακά, το 1973 η Δανία, η Ιρλανδία, η Βρετανία, το 1981 η Ελλάδα και το 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία. Ως σήμερα έχουν γίνει συνολικά επτά διευρύνσεις. Το 1973 (Δανία, Ιρλανδία, Βρετανία), το 1981 (Ελλάδα), το 1986 (Ισπανία, Πορτογαλία), το 1995 (Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία), το 2004 (Τσεχία, Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία), το 2007 (Βουλγαρία, Ρουμανία) και το 2013 (Κροατία) (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο/Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. αριθμούνται πλέον σε 27. Το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε στο τέλος του 2020.

Το 1986 υπογράφεται και τίθεται σε ισχύ η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) η οποία τροποποιεί τις συνθήκες για την "ίδρυση των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων, δηλαδή ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ, και εισάγει μια σειρά διατάξεων που αφορούν τη νομισματική πολιτική, την κοινωνική πολιτική, την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την έρευνα, την τεχνολογία, το περιβάλλον και την ανάπτυξη της συνεργασίας στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής (ΕΕΛ 169/2 1987). Την επόμενη δεκαετία υπογράφονται δυο ακόμη σημαντικές συνθήκες, το 1992 η συνθήκη του Μάαστριχτ και το 1997 η Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Στις 7.2.1992, εκπρόσωποι δώδεκα χωρών της Ευρώπης υπογράφουν και επικυρώνουν την Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία θα τεθεί σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1993, ιδρύοντας μια Ευρωπαϊκή Ένωση, με την μορφή που την γνωρίζουμε σήμερα. Αναλυτικότερα, στο άρθρο Β της Συνθήκης (92/C 191/01) καθορίζονται οι στόχοι, οι οποίοι είναι οι εξής:

- η οικονομική και κοινωνική προόδος, η οποία θα συντελεστεί μέσω της δημιουργίας χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσω της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της ίδρυσης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης
- η ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας
- η καθιέρωση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας με σκοπό την προάσπιση των δικαιωμάτων και συμφερόντων των πολιτών
- η ανάπτυξη δικαστικής συνεργασίας και συνεργασίας περί εσωτερικών υποθέσεων

Λίγα χρόνια αργότερα, στις 2.10.1997, στο Άμστερνταμ υπογράφεται από τους υπουργούς εξωτερικών η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Όπως αναφέρεται στην εισηγητική Έκθεση της Βουλής των Ελλήνων, στο σχέδιο νόμου για την κύρωση της Συνθήκης του Άμστερνταμ που τροποποιεί την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, σκοπός της σύγκλισης και υπογραφής της συνθήκης ήταν η διατήρηση της λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας του θεσμικού πλαισίου της Ένωσης μετά από τις προσχωρήσεις νέων κρατών, η βελτίωση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας και η ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα της Ένωσης. Στους στόχους της Ένωσης προστίθεται η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων στον διαμορφωμένο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με τη λήψη κατάλληλων μέτρων για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, μέτρων που αφορούν το άσυλο, την μετανάστευση καθώς και την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας (άρθρο Β της Συνθήκης 97/C 340/01).

Ωστόσο, η Συνθήκη του Άμστερνταμ δεν ρύθμιζε θεσμικά θέματα. Η επικείμενη διεύρυνση προς τις ανατολικές, νότιες και βαλτικές χώρες της Ευρώπης φέρνει την Ένωση ενώπιον διεργασιών και συζητήσεων αναφορικά με μια θεμελιώδη μεταρρύθμιση. Το Συμβούλιο παίζει σημαντικό πολιτικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις, σε αντίθεση με το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων του οποίου οι συναντήσεις είχαν τυπολατρικό χαρακτήρα (Ιωακείμης, 2001). Έτσι λοιπόν, μετά από τις εργασίες, διαφωνίες, πολιτικές συγκλίσεις και αποκλίσεις, περίπου δυο ετών, υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2001 η Συνθήκη της Νίκαιας, με έναρξη ισχύος την 1^η Φεβρουαρίου 2003. Πρόκειται για την σύνδεση, όπως την χαρακτηρίζει η Alberta M. Sbragia, μεταξύ της παλιάς Ευρωπαϊκής Ένωσης των δεκαπέντε κρατών – μελών και της νέας των είκοσι επτά, η οποία δημιουργήθηκε με την τελευταία Συνθήκη, την συνθήκη της Λισαβόνας.

Σκοπός της η δημιουργία του μηχανισμού διεύρυνσης της Ε.Ε., μέσω της μεταρρύθμισης των θεσμικών οργάνων. Στην εισηγητική έκθεση στο σχέδιο νόμου της Βουλής των Ελλήνων για την Κύρωση της Συνθήκης Νίκαιας αναφέρονται πέντε λόγοι της σύγκλησης της Διακυβερνητικής Διάσκεψης:

- 1) η θεσμική αναπροσαρμογή του δικαιικού οικοδομήματος της Ε.Ε
- 2) η ανάγκη βελτίωσης της διαδικασίας λήψης αποφάσεων
- 3) η πορεία προς τη διαμόρφωση προς μια κοινή άμυνα
- 4) ενδυνάμωση του δημοκρατικού χαρακτήρα της Ε.Ε και διαφύλαξη των ισορροπιών
- 5) η προστασία των πολιτών μέσω θεσμοθετημένων πολιτικών και δράσεων.

Οι τροποποιήσεις της Συνθήκης αφορούν την αλλαγή του συστήματος ψηφοφορίας του Συμβουλίου, την αλλαγή σύνθεσης της Επιτροπής και την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η ανάγκη επανεξέτασης της λειτουργίας της Ένωσης και των θεσμικών οργάνων ήταν ξεκάθαρη και διατυπώθηκε με σαφήνεια στην Διακήρυξη για το μέλλον της Ένωσης, όπως αυτή ενσωματώθηκε στην Συνθήκη της Νίκαιας και ανέφερε ότι ήταν επιτακτική μια βαθύτερη και ευρύτερη συζήτηση για την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Goebel, 2003). Η επιτυχία της Συνθήκης αυτής έγκειται στο ότι κατάφερε, παρά το εύρος των διαφορών που υπήρχαν, να άρει τα θεσμικά εμπόδια, να διασφαλίσει την εύκολη λήψη αποφάσεων σε μια διευρυμένη Ένωση, να διασφαλίσει επίσης τη μελλοντική αποτελεσματικότητα και νομιμότητα της Επιτροπής και τέλος, να εξισορροπήσει την επιρροή των κρατών (Best, 2001).

Την εξελικτική διαδικασία της Ε.Ε μέσω των τροποποιήσεων των Συνθηκών ιδρύσεως αυτής και των μετέπειτα συνθηκών, έρχεται να ολοκληρώσει την πορεία ως σήμερα, η συνθήκη της Λισαβόνας, γνωστή ως η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη. Η σύγκληση των πολιτικών αρχηγών και των υπουργών εξωτερικών των κρατών – μελών της Ε.Ε είχε σαν αποτέλεσμα την υπογραφή στις 13.12.2007 της Συνθήκης της Λισαβόνας (2007/C 306/01) η οποία τερματίζει μια περίοδο πολιτικής και θεσμικής κρίσης που οι απαρχές τις εντοπίζονται το 2005 με την απόρριψη της συνθήκης θέσπισης του Συντάγματος της Ευρώπης ή αλλιώς Συνταγματικής Συνθήκης (Maganza, 2007). Η διαφορά της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης με την Συνταγματική ήταν μόνο στο πεδίο των εντυπώσεων, όπως αναφέρει ο Μποτόπουλος Κ. (2007), δεδομένου ότι διατηρούνται αρκετές θεσμικές αλλαγές που είχαν συμφωνηθεί, όπως για παράδειγμα να δημιουργηθεί θέση Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ο οποίος θα έχει θητεία δυόμισα χρόνια (άρθρο 9B

Συνθήκης), να παραμείνει ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης ο οποίος θα είναι αρμόδιος για ζητήματα που αφορούν την Εξωτερική Πολιτική (άρθρο 9Ε της Συνθήκης), η επέκταση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (άρθρο 9Α της Συνθήκης). Τέλος, με το άρθρο 6 αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε (2000/С 364/01), όπως είχε ανακηρυχθεί στην Συνθήκη της Νίκαιας ως πολιτική δέσμευση, καθιστώντας τον πλέον νομικά δεσμευτικό. «Του προσδίδει το ίδιο νομικό κύρος με τις συνθήκες χωρίς να τον ενσωματώνει σε αυτές», όπως χαρακτηριστικά το διατυπώνει η Κανελλοπούλου – Μαλούχου Ν. στο άρθρο της Η Συνθήκη της Λισσαβώνας και η εθνική συνταγματική τάξη: Η εμβάθυνση ενός συνταγματικού δεσμού στον Τιμητικό Τόμο για τον Καθηγητή Παναγιώτη Κανελλόπουλο (Κανελλοπούλου-Μαλούχου,2015).

Επιχειρήθηκε μια σύντομη αναφορά στις ιδρυτικές συνθήκες της Ε.Ε διότι μαζί με τις τροποποιητικές συνθήκες, της συνθήκης προσχώρησης, τις συμπληρωματικές συμφωνίες αποτελούν το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε. το οποίο καθορίζει το νομικό πλαίσιο στο οποίο ενεργούν τα όργανα της Ε.Ε με την δημιουργία και εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών. Μαζί με το παράγωγο δίκαιο, δηλαδή τους κανονισμούς, τις οδηγίες, τις αποφάσεις καθώς και τις πηγές επικουρικού δικαίου, την ερμηνεία των νόμων από το Δικαστήριο της Ε.Ε. και το διεθνές δίκαιο, αποτελούν τις πηγές δικαίου της Ε.Ε. Το δίκαιο της Ε.Ε. επηρεάζει άμεσα την νομοθεσία των κρατών – μελών, διότι με την ενσωμάτωσή του γίνεται μέρος της έννομης τάξης κάθε κράτους –μέλους. Ο όρος πηγή δικαίου για τον Klaus – Dieter Borchardt (Klaus-Dieter Borchardt,2011) έχει διπλή σημασία γιατί αφενός μεν προσδιορίζει το λόγο θέσπισής του αφετέρου δε υπό νομικούς όρους υποδηλώνει την προέλευση και θεμελίωση του δικαίου.

1.2. Μεταναστευτική Πολιτική

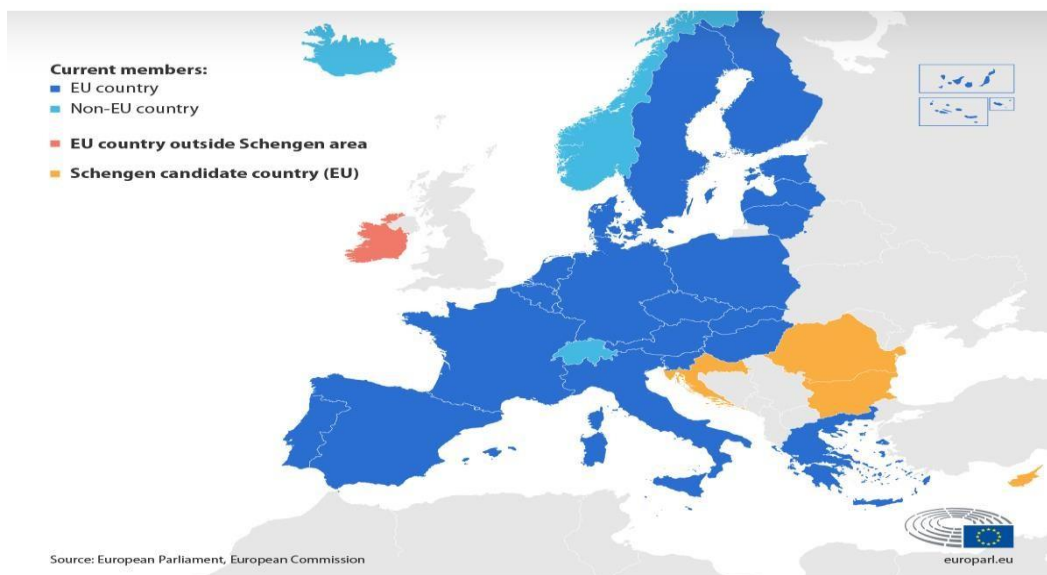
Η μεταναστευτική πολιτική άρχισε να διαμορφώνεται μετά την υπογραφή της Συμφωνίας ή Συνθήκης Schengen στις 14 Ιουνίου 1985 από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπου αποφασίστηκε η σταδιακή κατάργηση των εσωτερικών συνόρων μεταξύ των κρατών και ο ενισχυμένος έλεγχος των εξωτερικών συνόρων, δημιουργώντας ένα χώρο χωρίς σύνορα που στο εξής θα αποκαλούνταν χώρος Schengen. Η Συμφωνία αυτή, μετά τη τροποποίηση της το 1990, τίθεται σε ισχύ το 1995 με 7 μέλη πλέον (σήμερα περιλαμβάνει 27 κράτη - μέλη) και με την ενσωμάτωσή της στην συνθήκη του Άμστερνταμ αποτελεί μέρος της

νομολογίας της Ε.Ε. και ορόσημο για την μετανάστευση εν γένει. Διότι, θεσπίζονται μέτρα για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, το άσυλο και την μετανάστευση με σκοπό την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων. Τα μέτρα της μεταναστευτικής πολιτικής, όπως ορίζονται στο άρθρο 73 παρ. 3 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αφορούν τον καθορισμό των προϋποθέσεων αναφορικά με την εισόδο και την διαμονή καθώς και τον ορισμό των προδιαγραφών των διαδικασιών χορήγησης θεώρησης εισόδου και χορήγηση αδειών διαμονής μακράς διάρκειας από τα κράτη - μέλη, την παράνομη μετανάστευση και διαμονή, καθώς και τα δικαιώματα και τις προϋποθέσεις για διαμονή των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών σε άλλο κράτος- μέλος (97/C 340/01).

Τα βασικά θέματα που ρυθμίζονται με την Συμφωνία Schengen είναι (ΕΕ L 239 της 22.9.2000):

- η διέλευση των εσωτερικών συνόρων
- η διέλευση των εξωτερικών συνόρων
- θεωρήσεις σύντομης διάρκειας
- οι θεωρήσεις μακράς διάρκειας
- οι όροι κυκλοφορίας των αλλοδαπών
- οι τίτλοι διαμονής και ο χαρακτηρισμός προσώπων ως ανεπιθύμητων
- οι αρμοδιότητες για την εξέταση των αιτήσεων χορήγησης ασύλου
- η αστυνομική συνεργασία
- η δικαστική συνδρομή σε ποινικές υποθέσεις
- η δημιουργία και λειτουργία του συστήματος πληροφοριών Schengen (SIS)
- προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

SCHENGEN AREA

Εικόνα 3. Χάρτης του χώρου Schengen Πηγή: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Το επόμενο βήμα για την διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής έγινε με την σύγκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε τον Οκτώβρη του 1999. Η ειδική αυτή σύνοδος κορυφής κατέληξε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα, τα οποία και διατύπωσε, αναφορικά με το σχηματισμό του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης εντός της Ε.Ε. Ανάμεσα στα ορόσημα του προγράμματος ήταν και η ανάγκη ανάπτυξης κοινής μεταναστευτικής πολιτικής που θα περιελάμβανε: τη δημιουργία εταιρικής σχέσης μεταξύ Ε.Ε και τρίτων χωρών, ώστε να αντιμετωπιστούν τυχόν προβλήματα στις χώρες καταγωγής και προέλευσης των μεταναστών, ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και την ίση μεταχείριση των πολιτών τρίτων χωρών. Τέλος, επισημαίνεται από τον Sperl M. ότι ζητείται από την Ε.Ε. να δεσμευτεί πλήρως από την Σύμβαση της Γενεύης που αφορά τους πρόσφυγες και τα ανθρώπινα δικαιώματα, δίνοντας τις κατευθύνσεις προς μια μεταναστευτική πολιτική και πολιτική ασύλου συνυφασμένη με τα δικαιώματα.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετά το πρόγραμμα του Τάμπερε ενέκρινε άλλα δυο προγράμματα: της Χάγης το 2004 και της Στοκχόλμης το 2009. Η συνεδρίαση στις 4 και 5 Νοεμβρίου 2004 υιοθέτησε ένα νέο πρόγραμμα ενίσχυσης και διασφάλισης του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, δεδομένου ότι το προηγούμενο πρόγραμμα του Τάμπερε συνετέλεσε στην επίτευξη ορισμένων στόχων (16054/1/04). Για το λόγο αυτό, το

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θέτει γενικούς προσανατολισμούς ή όπως διαφορετικά ονομάζονται, βασικές προτεραιότητες:

- τη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- την ενίσχυση της ελευθερίας με κατοχύρωση του δικαιώματος της ιθαγένειας της Ε.Ε, τη συνεργασία και συντονισμένη δράση για τη διαμόρφωση κοινής πολιτικής ασύλου, μετανάστευσης και διαχείρισης των συνόρων, με την υιοθέτηση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, τη καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησης εργαζομένων και την ένταξη
- την προώθηση ενός σχεδίου δράσης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων με την σύμπραξη κρατών της Ένωσης ή και με άλλα κράτη, με ενίσχυση των διασυνοριακών ελέγχων και με την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής θεωρήσεων.
- τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος
- τη σύσταση Ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης μέσω της δικαστικής συνεργασίας, της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και τέλος μέσω της σύμπραξης των αρμόδιων αρχών των κρατών – μελών με την Eurojust και Europol.

Τα δύο προηγούμενα προγράμματα έρχεται να αντικαταστήσει το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, το οποίο υποβάλλεται από την Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που διεξήχθη στις 2 Δεκεμβρίου 2009. Με την δήλωση ότι η πρόοδος των δύο προγραμμάτων, του Τάμπερε και της Στοκχόλμης, θέτει τις προτεραιότητες ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι και την μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματα στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της Ε.Ε. Πρόκειται για ένα σύγχρονο σχέδιο δράσης που στοχεύει στην ανάπτυξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μέσω της νομικής συνδρομής κυρίως σε ποινικές υποθέσεις (Rackow & Birr, 2010). Ωστόσο, αν και θεωρείται η συνέχεια των προηγούμενων προγραμμάτων, παραλείπει δυο σημαντικές προτεραιότητες σχετικές με την κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για τους μη μετακινούμενους παράνομους μετανάστες και με την εφαρμογή κοινής πολιτικής για την τακτοποίηση αυτών (Carrera & Merlino, 2010).

Το επταετές πλάνο περιλαμβάνει έξι προτεραιότητες: 1) την προαγωγή της ιθαγένειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων 2) την διασφάλιση του δικαίου και της δικαιοσύνης στην Ευρώπη 3) την προστασία των πολιτών 4) τη πρόσβαση στην Ευρώπη 5) την διαμόρφωση κοινής μεταναστευτικής πολιτικής στο πλαίσιο της αλληλεγγύης και

σύμπραξης 6) τη συμβολή της εξωτερικής διάστασης της ευρωπαϊκής πολιτικής στην επίτευξη των στόχων (17024/9).

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την μετανάστευση και το άσυλο εγκρίνεται και υιοθετείται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 17.06.2008. Έτσι λοιπόν, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε συνέχεια των προηγούμενων προγραμμάτων και της συνολικότερης προόδου πάνω στο θέμα της μεταναστευτικής πολιτικής, δεσμεύεται για την λήψη μέτρων που αφορούν την νόμιμη μετανάστευση, την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης, την εντατικοποίηση των συνοριακών ελέγχων, τη δημιουργία χώρου ασύλου στην Ευρώπη και τη σύμπραξη των ωρών με σκοπό τη συνέργεια σε θέματα μετανάστευσης και ανάπτυξης (OR.fr 13440/08). Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την μετανάστευση έρχεται ως άλλη μια πολιτική δράση την ώρα που τα όργανα της Ε.Ε. εργάζονται πάνω στα θέματα αυτά. Στην πολιτική ατζέντα για την μετανάστευση, στην δεδομένη στιγμή, δίνεται βάση πρώτα στον έλεγχο.

Ως στρατηγική έχει δεχτεί πολλές κριτικές. Η Collett E. (2008) αναφέρει ότι πρόκειται ίσως για μια συντηρητική προσέγγιση για την μετανάστευση που δεν αντιπροσωπεύει την ευρωπαϊκή πολιτική ενώ οι Carrera & Guild (2008) η πολιτική που προωθείται δια του συμφώνου καθοδηγείται είτε από τον εθνικισμό ή από τον διακυβερνητισμό, τοποθετώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα απέναντι από την ασφάλεια. Επίσης, τονίζεται ότι έχει βασικές αδυναμίες, ότι δηλαδή δεν προσφέρει λύσεις για το διαμορφωθέν ανθρωπιστικό ζήτημα των μεταναστών της Μεσογείου, ότι δεν διαφαίνεται η καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης και του σεβασμού μεταξύ των κρατών και ότι ενώ η Ε.Ε. διαθέτει ένα ισχυρό νομικό μέσο αναφορικά με τις διαδικασίες που διέπουν την το μέτρο της επιστροφής των παράνομων μεταναστών στην χώρα προέλευσής τους καθώς και την ανάλογη χρηματοδότηση για την υλοποίησή των επιστροφών, η πολιτική των επιστροφών να μην λειτουργεί (Bertozzi, 2008).

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό, θα τονίσουμε την σημαντικότητα του Κανονισμού του Δουβλίνου III (Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 604/2013/EEL 180/31) η οποία εντοπίζεται στην θέσπιση των κριτηρίων και των μηχανισμών που προσδιορίζουν ποιό κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε οποιοδήποτε κράτος από πολίτη τρίτης χώρας ή από απάτριδα, κανισμός που αποτελεί την τρίτη κατά σειρά νομοθετική πράξη (έχουν προηγηθεί η Σύμβαση του Δουβλίνου 1990 97/C 254/01 και ο Κανονισμός του Δουβλίνου II – Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 343/2003 EEL

50/1) και που επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο περί ασύλου. Στην ουσία ρυθμίζει ποιο κράτος βαρύνεται ως προς το ζήτημα της εξέτασης του αιτηματος για διεθνή προστασία. Επισημαίνεται όμως ιδιαίτερα ότι αν και αποτέλεσε ουσιαστικό βήμα της Ε.Ε. για την δημιουργία κοινής πολιτικής περί ασύλου και τροποποιήθηκε δυο φορές, δεν κατάφερε να ξεπεράσει τις δυο βασικές προκλήσεις, δηλαδή την εγκατάσταση προσφύγων στις νοτιότερες χώρες της Ευρώπης λόγω της εγγύτητας με τις χώρες προέλευσης και την ανομοιομορφία των συνθηκών υποδοχής των προσφύγων λόγω της διαφοροποίησης τόσο των κοινωνικών συστημάτων ένταξης όσο και των μηχανισμών στήριξης των κρατών, που καθιστούν ορισμένα από αυτά ελκυστικά και άλλα όχι στους πρόσφυγες (Behrle , 2017).

1.3. Νομοθετικές πράξεις της Ε.Ε. που αφορούν την μετανάστευση

1. Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1954 για την τροποποίηση του Κανονισμού αριθμ.1030/2002 του Συμβουλίου για τη καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών.
2. Κανονισμός (ΕΕ) 380/2008 για τη τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ.1030/2002 του Συμβουλίου για τη καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών.
3. Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.862/2007 περί κοινοτικών στατιστικών για τη μετανάστευση και τη διεθνή προστασία και τη κατάργηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμ.311/76 του συμβουλίου περί τήρησης στατιστικών για τους αλλοδαπούς εργαζόμενους.
4. Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ.1030/2002 για τη καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών.
5. Οδηγία 2016/801 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, τη πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία, τις ανταλλαγές μαθητών ή τα εκπαιδευτικά προγράμματα και την απασχόληση των εσωτερικών 'αμίσθων βοηθών (au pair).
6. Οδηγία 2014/66/ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης.
7. Οδηγία 2014/36/ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία.

8. Οδηγία 2011/98/ΕΕ σχετικά με την ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους μέλους και σχετικά με κοινό σύνολο δικαιωμάτων για εργαζόμενους από τρίτες χώρες που διαμένουν νομίμως σε κράτη μέλη.
9. Οδηγία 2011/51/ΕΕ που τροποποιεί την Οδηγία 2003/109/ΕΚ επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής και στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας.
10. Οδηγία 2004/38/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών

1.4. Εθνική νομοθεσία

Παρακάτω παραθέτουμε ονομαστικά τους νόμους στους οποίους έχει στηριχθεί η μεταναστευτική πολιτική τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Από το 2014 ως σήμερα όλα τα ειδικότερα θέματα της νόμιμης μετανάστευσης ρυθμίζονται με τον Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης , με τον ν. 4251/2014, όπως ισχύει, και με το Προεδρικό Διάταγμα 106/2007, με το οποίο ρυθμίζονται τα θέματα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους. Τέλος, επισημαίνεται ότι στον Κώδικα Μετανάστευσης, έχουν ενσωματωθεί οι Οδηγίες και οι Κανονισμοί της Ε.Ε. που παρατίθενται παραπάνω, καθώς επίσης και οι επιμέρους νόμοι της παρακάτω λίστας, που έχουν εκδοθεί από το 2014 και έπειτα.

1. Ν.1975/1991 (ΦΕΚ 184Α'/04.12.1991) Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις.
2. Π.Δ.358/1997 (ΦΕΚ 240Α'/28.11.1997) Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
3. Π.Δ.359/1997 (ΦΕΚ 240Α'/28.11.1997) Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς.
4. Ν.2910/2001 (ΦΕΚ 91Α'/02.05.2001) Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις.

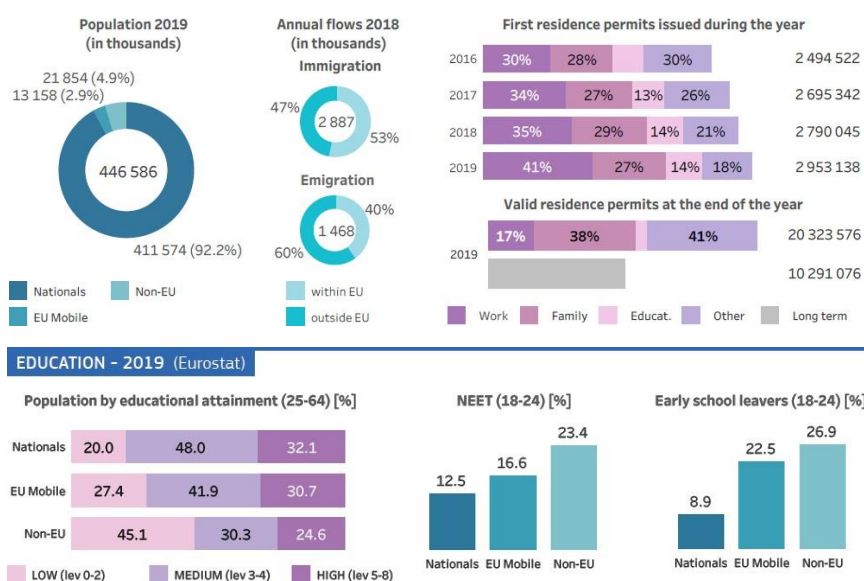
5. Ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212Α'/23.08.2005) Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια.
6. Ν.3536/2007 (ΦΕΚ 42Α'/23.02.2007) Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.
7. Π.Δ. 131/2006 (ΦΕΚ 143Α'/13.07.2006) Εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης.
8. Π.Δ.234/2007 (ΦΕΚ 272Α'/05.12.2007) Σύσταση Γενικής Διεύθυνσης Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης στο Υπουργείο Εσωτερικών.
9. Π.Δ. 106/2007 (ΦΕΚ 135Α'/21.06.2007) Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους
10. Ν.3838/2010 (ΦΕΚ 49Α'/24.03.2010) Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και τη πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις.
11. Ν.4018/2011 (ΦΕΚ 215/30.09.2011) Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας, ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Εσωτερικών.
12. Ν.4251/2014 (ΦΕΚ 80Α'/01.04.2014) Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων, και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης – Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις
13. Ν.4332/2015 (ΦΕΚ 76Α'/09.07.2015) Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας – Τροποποίηση του ν.4251/2014 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2011/98/ΕΕ σχετικά με την ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους πολίτες τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους – μέλους και σχετικά με κοινό σύνολο δικαιωμάτων για τους εργαζομένους από τρίτες χώρες που διαμένουν νομίμως σε κράτος – μέλος και 2014/36/ ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία και άλλες διατάξεις.

14. Ν.4540/2018 (ΦΕΚ 91Α'/22.05.2018) Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση, L 180/96/29.6.2013) και άλλες διατάξεις - Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2014/66/ΕΕ της 15ης Μαΐου 2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης - Τροποποίηση διαδικασιών ασύλου και άλλες διατάξεις.
15. Ν.4666/2020 (ΦΕΚ 35Α'/19.02.2020) Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία (ΕΕ) 2016/801 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2016 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία, τις ανταλλαγές μαθητών ή τα εκπαιδευτικά προγράμματα και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair).
16. Ν.4692/2020 (ΦΕΚ 147Α'/12.06.2020) Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις [άρ. 94 -Ταχεία διαδικασία χορήγησης άδειας διαμονής για λόγους σπουδών].

1.5. Η μετανάστευση και το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών σε αριθμούς

Η βιβλιογραφική αναζήτηση στοιχείων που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών και το μορφωτικό τους επίπεδο, μας οδήγησε στον εντοπισμό επίσης καταγραφής αυτών από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συγκεκριμένα, το Κέντρο Γνώσης για τη Μετανάστευση και τη Δημογραφία – Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνεργασία με κράτη από όλο το κόσμο, από το 2018, συλλέγει και παρουσιάζει τα δεδομένα για την μετανάστευση, τη δημογραφία, το άσυλο, την ένταξη και ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό, το Κέντρο δημιούργησε και συνεχίζει να δημιουργεί σε ετήσια βάση τον Χάρτη της μετανάστευσης (Atlas of Migration). Πρόκειται για αποθετήριο δεδομένων. Η επεξεργασία των δεδομένων αποτυπώνεται σε έντυπη μορφή για κάθε έτος αλλά και ηλεκτρονικά, δίνοντας τη δυνατότητα επεξεργασίας σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο. Σκοπός του ο εμπλουτισμός των γνώσεων περί

μετανάστευσης για τη πληρέστερη κατανόηση του φαινομένου, τη χάραξη μελλοντικών πολιτικών, καθώς επίσης και περαιτέρω επιστημονική διερεύνηση.

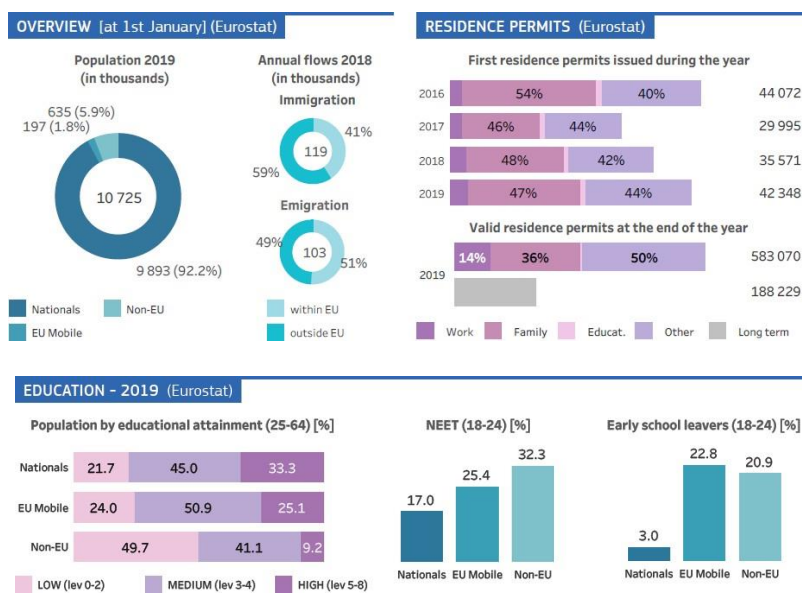

Εικόνα 4. Στατιστικά στοιχεία για την Ευρώπη Πηγή: Atlas of Migration

Σύμφωνα λοιπόν με τη τελευταία δημοσίευση του 2020 που αφορά στοιχεία και δεδομένα του 2019, με πηγή άντλησης την Eurostat: το 92,2% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκή Ένωσης είναι ευρωπαίοι, το 2,9% ασκεί ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ε.Ε.

και το 4,9% αποτελείται από πολίτες τρίτων χωρών. Οι ετήσιες ροές μεταναστών ανέρχονται στις 2.887 χιλιάδες, από τις οποίες το 53% είναι εντός της Ε.Ε. και το 47% εκτός.

Όσο αφορά την αρχική έκδοση αδειών διαμονής για σπουδές παρατηρείται σταθερή τάση που κυμαίνεται στο 14% για τα έτη 2016 ως 2019. Σημαντική είναι η αποτύπωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών που διαμένουν στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Όπως φαίνεται στην παραπάνω εικόνα, το 48% των ευρωπαίων πολιτών και το 41,9% των ατόμων που ασκούν ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ευρώπης είναι μεσαίου μορφωτικού επιπέδου και το 45, 1% των πολιτών τρίτων χωρών χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Επίσης, το 26,9% των πολιτών τρίτων χωρών έχει εγκαταλείψει νωρίς το σχολείο. Σημαντικά μεγάλο όμως είναι και το ποσοστό των ατόμων που ασκούν ελεύθερη κυκλοφορία οι οποίοι έχουν και εκείνοι εγκαταλείψει το σχολείο (22,5%).

Εικόνα 5. Στατιστικά στοιχεία για την Ελλάδα Πηγή: Atlas of Migration

Αντίστοιχα, στην Ελλάδα το 92,2% του πληθυσμού είναι Έλληνες πολίτες, το 5,9% είναι πολίτες τρίτων χωρών και το 1,8% έχει ασκήσει ελεύθερη κυκλοφορία. Ο αριθμός αδειών διαμονής για σπουδές είναι σταθερός κατά τα έτη 2016-2019. Το 45% των Ελλήνων και το 50,9% αυτών που έχουν μετακινηθεί εντός της Ευρώπης είναι μεσαίου μορφωτικού επιπέδου. Η πλειοψηφία των πολιτών τρίτων χωρών είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Διαφορετική είναι η εικόνα για τους πολίτες που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο: πολύ χαμηλό το ποσοστό των Ελλήνων που εγκαταλείπουν το σχολείο και στα ίδια επίπεδα περίπου με τα συνολικά ποσοστά της Ε.Ε, για τους πολίτες τρίτων χωρών και των μετακινηθέντων εντός της Ε.Ε.

Μελετώντας τα δεδομένα των υπολοίπων 26 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρούμε αντίστοιχη εικόνα με αυτή της Ελλάδας. Στην πλειοψηφία των χωρών οι πολίτες που προέρχονται από τρίτες χώρες, δηλαδή από χώρες εκτός Ευρώπης, έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, με μέσο όρο περίπου 34%. Επιπρόσθετα, ο μέσος όρος των πολιτών τρίτων χωρών που εγκαταλείπουν το σχολείο είναι 23%. Κλείνοντας αναφέρουμε ότι υπάρχουν χώρες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν καταγεγραμμένο πληθυσμό μεταναστών.

Όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε παράγουν ετήσιες στατιστικές για την μετανάστευση. Από την ανάλυση των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση που αφορούν τα κράτη – μέλη διαπιστώνουμε μια ομοιομορφία ως προς τα ποσοστά του

μορφωτικού επιπέδου των μεταναστών και τα ποσοστά αυτών που εγκαταλείπουν νωρίς το σχολείο. Ωστόσο όμως δεν καταγράφονται οι ροές της μετανάστευσης. Γενικότερα, δεν ήταν εφικτή η περαιτέρω ανάλυση δεδομένων από τις βάσεις δεδομένων των χωρών ή των στατιστικών τους για την παρούσα μελέτη γιατί δεν είχαμε πρόσβαση σε αυτές. Άλλωστε μια στατιστική ανάλυση τέτοιου τύπου απαιτεί προσεχτική μελέτη των δεδομένων, διάρκειας ετών, για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Άξια αναφοράς είναι η έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2016 (από Ιανουάριο μέχρι Δεκέμβριο) από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) σχετικά με το δημογραφικό προφίλ και μορφωτικό επίπεδο προσφύγων/ μεταναστών στις διόδους της Ανατολικής και Κεντρικής Μεσογείου. Πραγματοποιήθηκαν 13.159 συνεντεύξεις μεταναστών και προσφύγων από εργαζομένους του ΔΟΜ στην Ελλάδα, τα Σκόπια, την Κροατία, τη Σερβία, τη Σλοβενία, την Ουγγαρία, την Βουλγαρία και την Ιταλία. Εν συντομία αναφέρουμε τα εξής πορίσματα της έρευνας:

1) παρατηρείται διαφοροποίηση μεταξύ της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου και της διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου, ως προς τις εθνικότητες των ατόμων που ακολουθούν αυτές τις διαδρομές με σκοπό την εγκατάστασή τους στην χώρα προορισμού. Συγκεκριμένα, το 50% αυτών που ταξιδεύουν κατά μήκος της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου έχει σαν χώρα προέλευσης τη Νιγηρία, την Ερυθραία, τη Γκάμπια, τη Σενεγάλη και το Μπαγκλαντές, σε αντίθεση με την διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου η οποία προτιμάται από Σύριους, Αφγανούς, Ιρακινούς, Ιρανούς και Πακιστανούς.

2) Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων και στις δυο διαδρομές εγκατέλειψε την χώρα του λόγω πολέμου ή για πολιτικούς λόγους (69% στην Κεντρική και 72% στην Ανατολική). Καταγράφεται ένα ποσοστό 19% που μετακινείται κατά μήκος της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου λόγω οικονομικών προβλημάτων και αντίστοιχα 24% κατά μήκος της Ανατολικής Μεσογείου. Επίσης, το ποσοστό μετανάστευσης για λοιπούς λόγους ανέρχεται στο 4% για εκάστη διαδρομή.

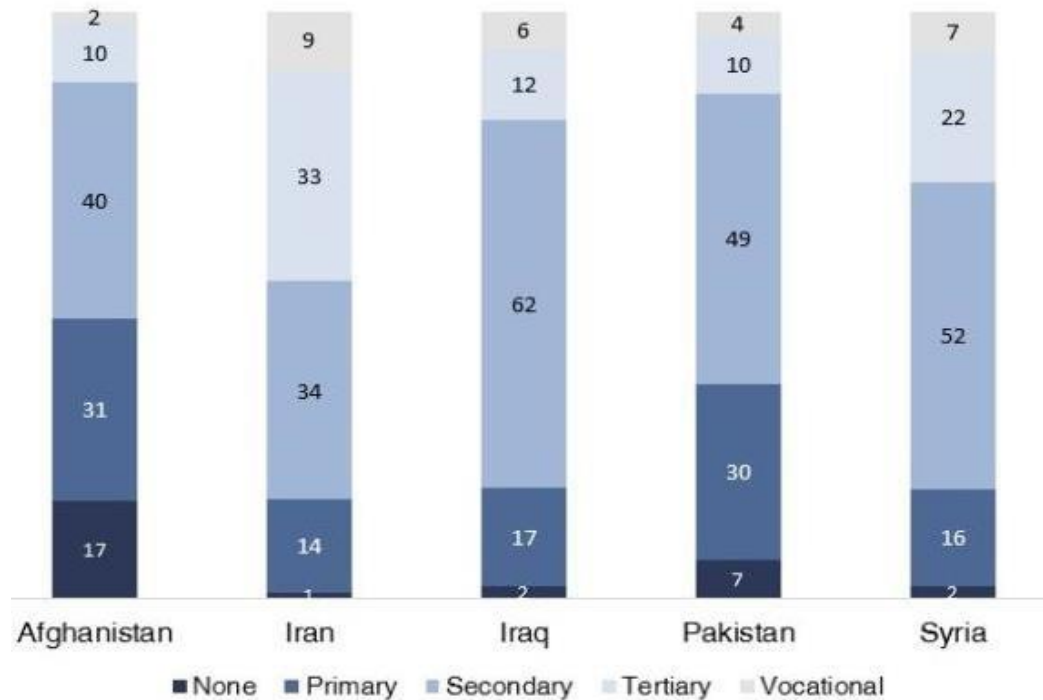
3) Μέσος όρος ηλικίας των μεταναστών που ακολουθούσαν την διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου ήταν τα 23 έτη και 28 έτη για την διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου. Και στις δύο διαδρομές η πλειοψηφία ήταν άγαμοι (80% στην Κεντρική και 52% στην Ανατολική). Παρατηρείται υψηλό ποσοστό μεταναστών έγγαμων στην διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, οι οποίοι όπως δείχνουν τα δεδομένα, μεταναστεύουν μαζί με τις οικογένειές τους.

4) Οι μετανάστες που ακολουθούν την διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου χρησιμοποιούν διάφορα μέσα μεταφοράς, διέρχονται συνήθως από διαφορετικές χώρες και χρειάζονται τρεις ως έξι μήνες για την ολοκλήρωση της, ενώ οι μετανάστες που ακολουθούν την διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου αναφέρουν ως εκτιμώμενο κόστος ταξιδιού το ποσό των 5.000 δολαρίων και το 47% χρειάζεται ως τρεις μήνες για την ολοκλήρωση του ταξιδιού, το 21% τρεις ως έξι μήνες και το 25% πάνω από έξι μήνες.

5) Χώρες προορισμού η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστρία, η Νορβηγία, η Ολλανδία. Η Γερμανία αναφέρεται ως χώρα προορισμού σε υψηλό ποσοστό από τους μετανάστες που ακολουθούν την διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου και η Ιταλία από εκείνους που ακολουθούν την διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου.

Όσο αφορά το μορφωτικό επίπεδο, όπως χαρακτηριστικά αποτυπώνεται στην εικόνα 4 και παρατίθεται παρακάτω, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι περίπου το 50% από τους συμμετέχοντες στην συγκεκριμένη έρευνα έχουν ολοκληρώσει σπουδές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αρκετά υψηλό είναι και το ποσοστό των συμμετεχόντων που δηλώνουν ότι έχουν ολοκληρώσει το κύκλο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (17%) καθώς και εκείνων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση (17%). Η εικόνα αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών / προσφύγων στην έρευνα αυτή είναι διαφορετική από τις στατιστικές απεικονίσεις τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωση όσο της Ελλάδας για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών. Καταγράφεται δηλαδή μετακίνηση ατόμων με μεσαίο και υψηλό μορφωτικό επίπεδο και όχι με χαμηλό, που κατά κανόνα συμβαίνει. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι χώρες προέλευσης των μεταναστών/ προσφύγων είναι η Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράν, το Ιράκ και το Πακιστάν. Η εμπόλεμη κατάσταση, ο συγκρούσεις και οι πολιτικές διώξεις προφανώς οδήγησαν στην μετακίνηση ατόμων της μεσαίας και ανώτερης τάξης.

Percentage of respondents with different levels of education by nationality

Εικόνα 6. Ποσοστό ερωτηθέντων με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο ανά εθνικότητα Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

Εν κατακλείδι, δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε να παραθέσουμε τα στοιχεία που εντοπίσαμε σε μια βάση δεδομένων. Η έρευνα μας για τον εντοπισμό βάσεων δεδομένων με στοιχεία για την μετανάστευση είχε σαν αποτέλεσμα την εύρεση της βάσης δεδομένων του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Πρόκειται για βάση δεδομένων που παρέχει πληροφορίες για δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των 28 χωρών του ΟΟΣΑ (Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Τσέχικη Δημοκρατία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Κάτω Χώρες, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής).

Η βάση δεδομένων περιέχει στοιχεία των απογραφών μέχρι το 2000. Καλύπτει διάφορες θεματικές όπως γενικά στατιστικά, δημογραφία και πληθυσμός, ανάπτυξη, εκπαίδευση και κατάρτιση, περιβάλλον, υγεία, εργασία, παραγωγικότητα, οικονομία, επιστήμη, τεχνολογία κλπ. Από την παραπάνω λίστα επιλέξαμε και αναζητήσαμε πληροφορίες για την μετανάστευση. Εξειδικεύσαμε την αναζήτηση με σκοπό τον

εντοπισμό δεδομένων για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, τα οποία παραθέτουμε και αναλύουμε παρακάτω. Δεδομένου ότι η βάση αυτή περιέχει δεδομένα του έτους 2000, δεν επεξεργαστήκαμε δεδομένα για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών αλλά επικεντρωθήκαμε στα δεδομένα που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, ως μοναδική περίπτωση καταγραφής του.

Ειδικότερα, αντλήσαμε τα δεδομένα που αφορούν την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών. Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση πρέπει να αναφέρουμε ότι τα στατιστικά δεδομένα που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο ταξινομούνται και παρουσιάζονται σύμφωνα με την Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (International Standard Classification of Education ή ISCED) καλύπτοντας όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης:

ISCED 0: προσχολική εκπαίδευση

ISCED 1: πρωτοβάθμια εκπαίδευση

ISCED 2: κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ISCED 3: ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ISCED 4: μετά-δευτεροβάθμια – μη τριτοβάθμια εκπαίδευση

ISCED 5: τριτοβάθμια εκπαίδευση μικρού κύκλου

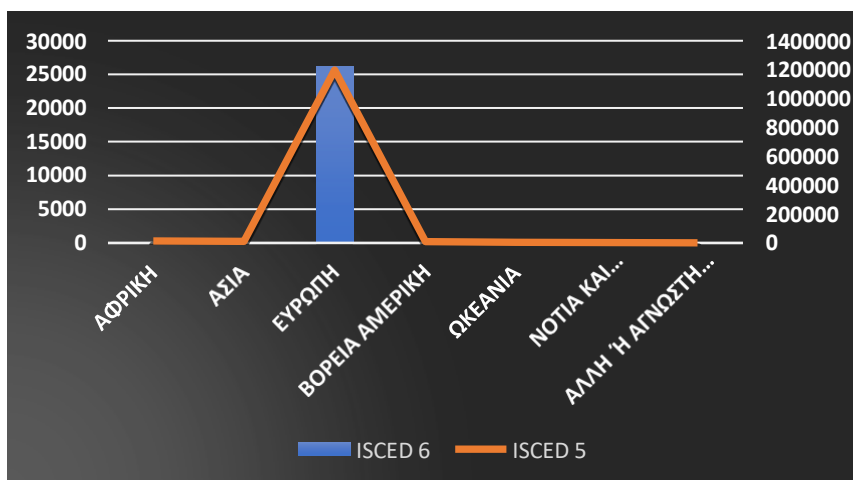
ISCED 6: πτυχίο ή ισοδύναμο επίπεδο

ISCED 7: μεταπτυχιακό ή ισοδύναμο επίπεδο

ISCED 8: διδακτορικό ή ισοδύναμο επίπεδο

Παρατηρήσαμε λοιπόν ότι είναι καταχωρισμένα δεδομένα που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, υπάρχουν δεδομένα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED 5 και 6, δηλαδή τριτοβάθμια εκπαίδευση μικρού κύκλου και πτυχίο πανεπιστημίου. Αναλυτικότερα, καταγράφονται 13.263 μετανάστες με χώρες προέλευσης από την Αφρική, 11.248 από την Ασία, 1.198.237 από την Ευρώπη, 8.796 από την Βόρεια Αμερική, 4.728 από την Ωκεανία, 1.414 από την Νότια και Κεντρική Αμερική, συμπεριλαμβανομένης της Καραϊβικής και 223 με άγνωστη χώρα προέλευσης, οι οποίοι είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μικρού κύκλου. Η άλλη κατηγορία που καταγράφεται είναι εκείνη των μεταναστών με πτυχίο ή ισοδύναμο επίπεδο εκπαίδευσης, οι οποίοι αριθμούνται σε 394 από χώρες προέλευσης την Αφρική, 231 από Ασία, 26.226 από την Ευρώπη, 313 από Βόρεια Αμερική, 57 από Ωκεανία, 32 από Νότια και Κεντρική Αμερική, συμπεριλαμβανομένης της Καραϊβικής και 6 από άγνωστη χώρα προέλευσης. Όπως διακρίνουμε από το Γράφημα 1 η πλειοψηφία των μεταναστών και των δυο κατηγοριών

προέρχονται από χώρες της Ευρώπης, ενώ σημαντικός αριθμός προέρχεται από χώρες της Ασίας και της Βόρειας Αμερικής.

Γράφημα 1. Μορφωτικό Επίπεδο μεταναστών στην Ελλάδα ανά προέλευση και επίπεδο εκπαίδευσης Πηγή: ΟΟΣΑ

Κεφάλαιο 2

2.1. Μεθοδολογία Έρευνας

Η παρούσα εργασία μελετά το δημογραφικό προφίλ και μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών στην Ελλάδα. Μέσα από την έρευνα των υπαρχόντων δεδομένων, έγινε προσπάθεια να απαντηθούν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Αν υπάρχει καταγραφή του μορφωτικού επιπέδου των μεταναστών, μιας και θεωρείται δεδομένη η καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων.
2. Ποιος ο ρόλος της μόρφωσης και της εκπαίδευσης στην ένταξη των μεταναστών.

Ο αρχικός σχεδιασμός για την υλοποίηση της παρούσας μελέτης ήταν διαφορετικός. Πρωταρχικός στόχος ήταν η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας με τη διενέργεια ημι – δομημένων συνεντεύξεων με μετανάστες. Ο λόγος της επιλογής του εργαλείου αυτού ήταν το γεγονός ότι δίνει στον ερευνητή δυνατότητες μιας διερεύνησης σε βάθος, να φτάσει σε σημεία τα οποία δεν προσεγγίζονται από άλλα εργαλεία (Ιωσηφίδης, 2003). Ωστόσο, τα ειδικά επιδημιολογικά δεδομένα που επικράτησαν κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρόνου είχαν σαν αποτέλεσμα την αλλαγή του όλου σχεδιασμού. Έτσι λοιπόν, ύστερα από εκτενή μελέτη της βιβλιογραφίας και την αναζήτηση καταγραφών σχετικών με το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών στις αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, οι οποίες θα έδιναν τη δυνατότητα επεξεργασίας και

εξαγωγής συμπερασμάτων, αποφασίστηκε η παρούσα μελέτη να επικεντρωθεί στην αποτύπωση των δεδομένων άλλων ερευνών και στην ποσοτική ανάλυση. Πρόκειται για δευτερογενή έρευνα η οποία διεξάγεται με τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί και δημοσιοποιηθεί από μια κρατική υπηρεσία. Η επεξεργασία και χρήση εκ νέου των καταγεγραμμένων δεδομένων επιτρέπουν στον ερευνητή την άντληση πληροφοριών για την εξυπηρέτηση του σκοπού της δικής του έρευνας (Χαλικιάς, Μανωλέσσου & Λάλου, 2015).

Από τα υπάρχοντα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί στην Ελλάδα από το αρμόδιο για τους μετανάστες Υπουργείο, αντλήσαμε την πληροφορία ότι δεν υπάρχει καμία καταγραφή του μορφωτικού επιπέδου. Για το λόγο αυτό, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί ως δείγμα ο αριθμός αδειών διαμονής πολιτών τρίτων χωρών που έχουν εκδοθεί για λόγους σπουδών. Προτιμήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία (purposive sample) διότι επιλέχθηκαν οι περιπτώσεις αυτές που θεωρήσαμε αντιπροσωπευτικότερες για το θέμα, μια μέθοδος που όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Κυριαζή Ν. (2001) οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, έγινε επεξεργασία των στοιχείων των κατηγοριών αδειών διαμονής για σπουδές, εθελοντικής εργασίας, έρευνα και επαγγελματική κατάρτιση, όπως αυτές ορίζονται στις διατάξεις του Κώδικα Μετανάστευσης (ν.4251/2014) και είναι οι ακόλουθες:

- Για σπουδές
- Για σπουδές – κινητικότητα εντός Ε.Ε.
- Για έρευνα
- Για έρευνα – κινητικότητα εντός Ε.Ε.
- Για επαγγελματική κατάρτιση
- Υπότροφοι
- Συμμετοχή σε ειδικά προγράμματα
- Σπουδές σε στρατιωτικές και παραγωγικές σχολές
- Για απόκτηση ιατρικής ειδικότητας
- Γνωριμία μοναχικού βίου
- Σπουδή ή γνωριμία αγιορείτικου μοναχικού βίου
- Φοίτηση στην Αθωνιάδα Σχολή
- Φοίτηση χειριστών α/φ

2.2. Ερευνητικά πορίσματα – Αποτελέσματα Ανάλυσης

Το τελικό δείγμα περιλαμβάνει ισχυρές άδειες διαμονής που έχουν εκδοθεί για λόγους σπουδών την τελευταία πενταετία, δηλαδή από 2016 ως το 2020. Επισημαίνεται ότι δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία για παλαιότερα έτη. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (www.migration.gov.gr), το οποίο τα αναρτά σε μηνιαία βάση. Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η αποτύπωση των στοιχείων που αφορούν τις άδειες διαμονής για σπουδές – καθώς επίσης και για όλες τις άλλες κατηγορίες αδειών – και αφορά την τελευταία ημέρα κάθε μήνα. Δεν καταγράφονται δηλαδή περαιτέρω λεπτομέρειες, ούτε τυχόν ροές. Στη παρούσα μελέτη έγινε επεξεργασία των δεδομένων της τελευταίας ημέρας, του τελευταίου μήνα κάθε έτους (πρακτική που ακολουθείται και επίσημα από την αρμόδια υπηρεσία ως ενδεικτική απεικόνιση) και αποτύπωση τους στους πίνακες που παραθέτουμε παρακάτω και στα γραφήματα που δημιουργήθηκαν με τη χρήση υπολογιστικών φύλλων.

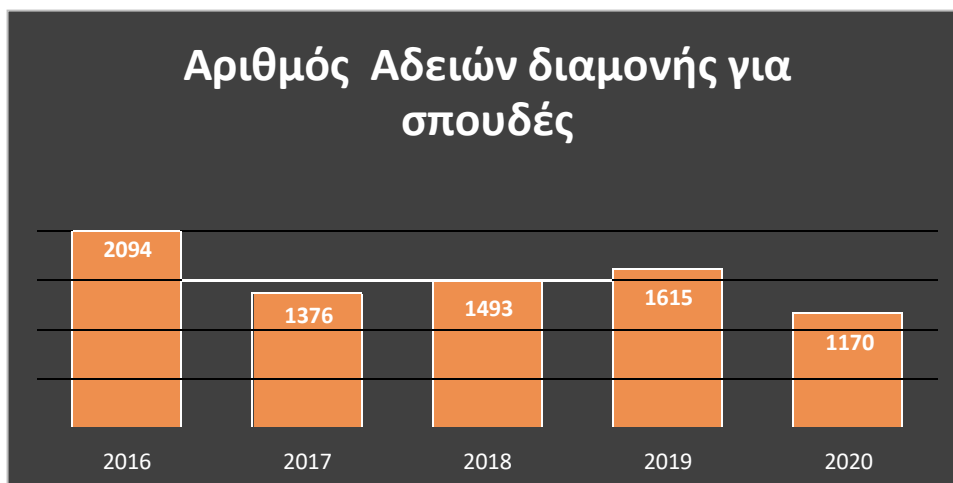
Όπως έχουμε ήδη επισημάνει από την αρχή, η Ελλάδα έχει καταστεί χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων τις τελευταίες δεκαετίες. Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει μια σταθερή εισροή μεταναστών η οποία κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα σχεδόν κάθε έτος, την τελευταία πενταετία. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι κατά μέσο όρο εκδίδονται 550.000 άδειες διαμονής ετησίως (Βλ. Γράφημα 2).

Γράφημα 2. Αριθμός αδειών διαμονής 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από

www.migration.gov.gr

Επίσης παρατηρείται η ίδια σταθερή τάση ως προς τον αριθμό έκδοσης αδειών διαμονής για σπουδές. Εξαίρεση μόνο αποτελεί το έτος 2016 κατά το οποίο έχουν εκδοθεί περισσότερες άδειες (βλ. Γράφημα 3).

Γράφημα 3. Αριθμός αδειών διαμονής για σπουδές 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Κοιτώντας προσεκτικά τους πίνακες 1 και 2 με τον αριθμό αδειών διαμονής για σπουδές που έχουν εκδοθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, διαπιστώνουμε ότι οι περισσότερες εντοπίζονται στις δυο μεγάλες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, της Αττικής και της Μακεδονίας – Θράκης, καθώς και στις υπηρεσίες έκδοσης αδειών των μεγάλων πόλεων. Επιπλέον, δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς τον αριθμό αδειών, για τη κατηγορία αυτή, ανά έτος για το σύνολο τόσο των υπηρεσιών όσο και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων.

Πίνακας 1. Αριθμός αδειών διαμονής για σπουδές ανά υπηρεσία έκδοσης για τα έτη 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Υπηρεσία	2016	2017	2018	2019	2020
ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ	2	2	2	3	2
ΑΘΗΝΑ	453	233	284	335	297
ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	10	9	10	12	12
ΑΜΦΙΣΣΑ	2			1	1
ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	1	1			
ΑΡΤΑ	2	1	2	14	1

ΒΕΡΟΙΑ	17	17	18	18	10
ΒΟΛΟΣ	10	4	2	3	
ΕΔΕΣΣΑ	1	1	1	1	
ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ	13	10	7	10	8
ΖΑΚΥΝΘΟΣ			1	2	4
ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	3	1	4	4	
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	25	20	16	16	12
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	876	645	746	749	436
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	52	31	12	25	16
ΚΑΒΑΛΑ	36	75	77	35	24
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	8	1	1	1	
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	27	19	7	11	4
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	2	2		1	
ΚΑΤΕΡΙΝΗ	2	2	1	1	1
ΚΕΡΚΥΡΑ	8	3	6	11	6
ΚΙΛΚΙΣ	3	1	1		1
ΚΟΖΑΝΗ	4	1	3	55	50
ΚΟΜΟΤΗΝΗ	3		1	2	1
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	17	8	6	9	6
ΛΑΜΙΑ	6	4	1	1	1
ΛΑΡΙΣΑ	11	5	5	10	9
ΛΕΒΑΔΕΙΑ	2	2	4	3	2
ΛΕΥΚΑΔΑ	1	1	2	1	1
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	2	1			
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	3	4	4	6	2
ΝΑΥΠΛΙΟ	5	6	6	7	5
ΞΑΝΘΗ	3	4	3	3	4
ΠΑΛΛΗΝΗ	153	91	75	93	84
ΠΑΤΡΑ	61	22	37	39	40
ΠΕΙΡΑΙΑΣ	93	56	58	27	30
ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ	46	8	5	24	21
ΠΡΕΒΕΖΑ	2	1			
ΠΥΡΓΟΣ	9	4	2	1	1
ΡΕΘΥΜΝΟ	12	15	15	13	9
ΡΟΔΟΣ	4	6	7	5	4
ΣΑΜΟΣ	1				1
ΣΕΡΡΕΣ	13	9	8	7	7
ΣΠΑΡΤΗ				1	2
ΤΡΙΚΑΛΑ	6	6	4	3	3
ΤΡΙΠΟΛΗ	1				
ΦΛΩΡΙΝΑ	1		4		
ΧΑΛΚΙΔΑ			1	2	
ΧΑΝΙΑ	80	44	44	50	51
ΧΙΟΣ	2				1
Σύνολο	2094	1376	1493	1615	1170

Πίνακας 2. Αριθμός αδειών διαμονής για σπουδές ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση για τα έτη 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Αριθμός Αδειών Διαμονής ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση	2016	2017	2018	2019	2020
ΑΙΓΑΙΟΥ	23	20	21	18	16
ΑΤΤΙΚΗΣ	699	380	455	417	411
ΗΠΕΙΡΟΥ - ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	66	37	99	25	67
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ -ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	64	40	34	24	20
ΚΡΗΤΗΣ	119	81	82	77	74
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	1010	771	852	871	517
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΙΟΝΙΟΥ	113	47	72	61	65
Σύνολο	2094	1376	1615	1493	1170

Εικόνα 7. Χάρτης Ελλάδας ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πηγή: Χάρτης από <https://el.wikipedia.org>, τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Όσο για τις χώρες προέλευσης των πολιτών τρίτων χωρών που έχουν άδεια διαμονής για λόγους σπουδών, από τα στοιχεία προκύπτει ότι οι περισσότεροι προέρχονται από την Αλβανία, την Αίγυπτο, τη Γεωργία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, την Ινδία, την Ιορδανία, το Ιράκ, τη Ρωσία, τη Σερβία (βλ. Πίνακα 3).

Πίνακας 3. Αριθμός Αδειών διαμονής για σπουδές ανά ιθαγένεια στην Ελλάδα για τα έτη 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ	2016	2017	2018	2019	2020
ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	9		1	1	
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	44	24	33	34	39
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	5	1	2	3	9
ΑΛΒΑΝΙΑ	167	102	107	112	74
ΑΛΓΕΡΙΑ	17	14	15	8	6
ΑΝΓΚΟΛΑ	6	5	5	5	1
ΑΝΤΙΓΟΥΑ & ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΤΑ	1				
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3	1	2	5	3
ΑΡΜΕΝΙΑ	59	36	33	26	14
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1	1	1	1	
ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	5	3	3	1	
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	1			1	
ΒΙΕΤΝΑΜ	3				2
ΒΟΛΙΒΙΑ	3				
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	15	18	25	24	21
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	8	9	3	5	5
ΓΕΩΡΓΙΑ	72	49	41	42	34
ΓΚΑΝΑ		1	4	2	2
ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ	2		2	1	1
ΓΟΥΪΝΕΑ	1			2	
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	2	1	1	1	1
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	4	1		1	
ΖΑΜΠΙΑ	1	1			
ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	9	7	6	5	4
ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	110	71	58	59	49
ΙΑΠΩΝΙΑ	6	1	3	3	4
ΙΝΔΙΑ	38	19	21	82	30
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	2	1	5	3	2
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	99	93	87	90	59
ΙΡΑΚ	11	9	12	62	61
ΙΡΑΝ	29	16	22	20	18
ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥΪΝΕΑ				7	3

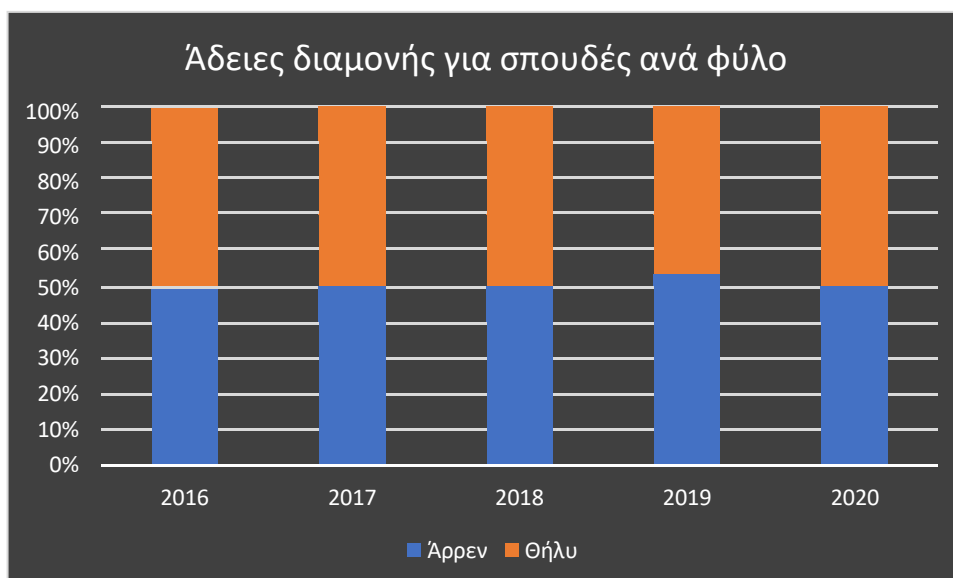
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	1				
ΙΣΡΑΗΛ	11	9	7	6	5
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	12	6	6	6	8
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	4	4	2	5	5
ΚΑΝΑΔΑΣ	4	2	2	2	4
ΚΑΤΑΡ	1	1		2	2
ΚΕΝΥΑ	6	2	3	9	6
ΚΙΝΑ	43	49	23	27	14
ΚΙΡΓΙΖΙΑ	1		4	1	6
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	7	5	4	3	4
ΚΟΝΓΚΟ	31	15	8	1	2
ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	3	3	4	4	4
ΚΟΣΟΒΟ	85	62	66	53	18
ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ				1	2
ΚΟΥΒΑ	4	1	3	1	
ΚΟΥΒΕΪΤ	19	13	14	8	4
ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	11	10	23	27	14
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	23	16	19	21	11
ΛΙΒΑΝΟΣ	35	16	20	23	17
ΛΙΒΥΗ	69	52	34	29	14
ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	2	2	1	1	
ΜΑΛΛΙΣΙΑ	1	2	1	1	
ΜΑΛΛΑΟΥΪ	2	1	1	1	1
ΜΑΡΟΚΟ	2	3	3	7	12
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	24	19	19	15	14
ΜΕΞΙΚΟ	2	1	3	8	3
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	21	6	9	14	7
ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	2	1	3	4	2
ΜΠΑΧΡΕΪΝ	7	14	6	17	18
ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ			2	2	
ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	2	1	2	1	
ΝΕΠΑΛ	2		1	2	2
ΝΙΓΗΡΙΑ	13	11	17	19	17
ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	1	1			
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	1			1	
ΟΜΑΝ	5	4	15	17	18
ΟΝΔΟΥΡΑ	4	1			
ΟΥΓΚΑΝΤΑ	13	8	8	11	9
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	12	7	4	4	3
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	166	93	129	102	75
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	5	5	5	2	2
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	20	7	16	31	28
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	31	4	10	2	2
ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	2				

ΠΡΑΣΙΝΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ	1	1			
ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	70	47	54	45	28
ΡΟΥΑΝΤΑ	3	2	2	3	1
ΡΩΣΙΑ	289	189	240	248	197
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	4				
ΣΕΝΕΓΑΛΗ	6	4	2	4	3
ΣΕΡΒΙΑ	109	75	84	94	51
ΣΕΪΧΕΛΛΕΣ	1	1	1	2	2
ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	2	1			
ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1		1	1	1
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ				1	1
ΣΟΥΔΑΝ	5	10	9	2	2
ΣΥΡΙΑ	72	40	37	41	20
ΤΑΪΒΑΝ	1		2	2	1
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	3	1	1		4
ΤΑΝΖΑΝΙΑ	1		1		1
ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ		1			
ΤΟΥΡΚΙΑ	50	39	44	44	24
ΤΥΝΗΣΙΑ	25	13	16	28	36
ΥΕΜΕΝΗ	2	4	4	1	
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	2	3	4	2	2
ΦΙΤΖΙ		2			
ΧΙΛΗ	4	2	2		
ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ					1
Γενικό Άθροισμα	2094	1376	1493	1615	1170

Και τα δύο φύλα κατέχουν σχεδόν το ίδιο ποσοστό αδειών ανά έτος, περίπου 50%, με εξαίρεση το 2019 όπου το ποσοστό των ανδρών ανέρχεται στο 52%. (Βλ Πίνακα 6 και Γράφημα 3)

Πίνακας 4. Αριθμός αδειών διαμονής ανά φύλο στην Ελλάδα για τα έτη 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

	2016	2017	2018	2019	2020
Άρρεν	1.050	716	761	863	612
Θήλυ	1.044	660	732	752	558
Σύνολο	2.094	1376	1.493	1.615	1170

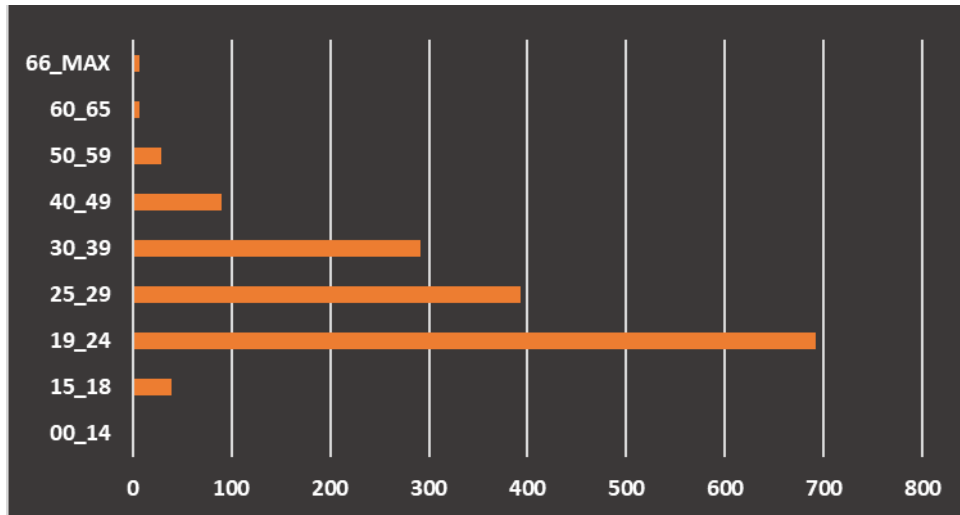

Γράφημα 4. Ποσοστό αδειών διαμονής για σπουδές ανά φύλο 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Παρατηρώντας τους αριθμούς αδειών ανά έτος και ηλικιακή ομάδα (Πίνακας 5) διαπιστώνουμε ότι η κυρίαρχη ομάδα είναι η ομάδα ηλικιών 19 – 24 ετών. Ακολουθούν σε αριθμό οι ηλικιακές ομάδες 25 – 29 ετών και 30-39 ετών. Πρόκειται ίσως για αναμενόμενη και λογική εξέλιξη λόγω του είδους της κατηγορίας δεδομένου ότι είναι και οι ηλικίες αυτές κατά τις οποίες πραγματοποιούνται οι σπουδές, ειδικεύσεις, οι μετεκπαιδεύσεις κλπ.

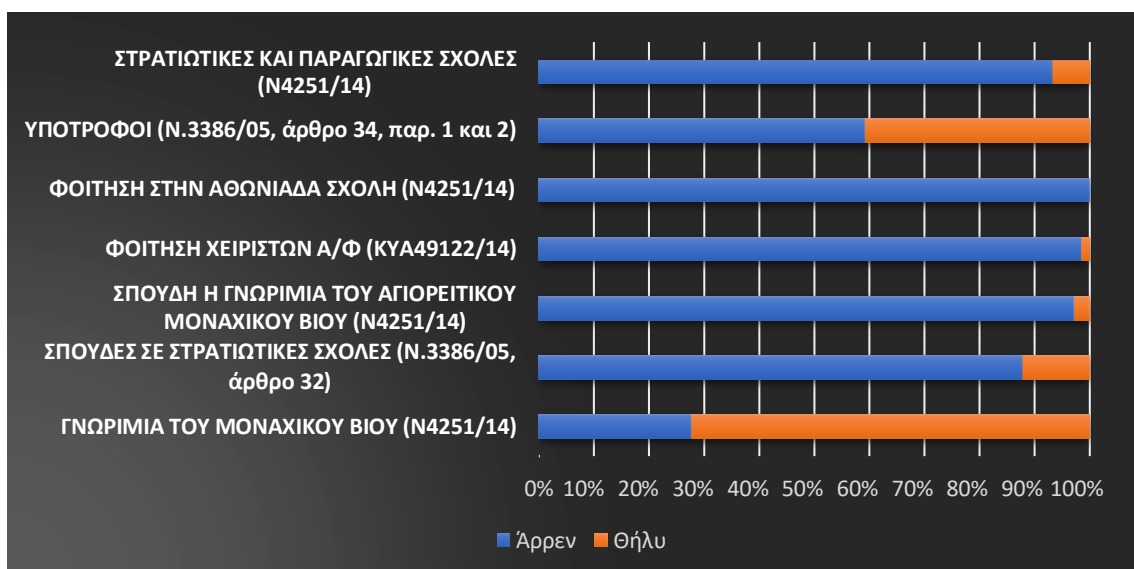
Πίνακας 5. Αριθμός αδειών διαμονής ανά ηλικιακή ομάδα για τα έτη 2020-2021 Πηγή : τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

ΗΛΙΚΙΑ	2016	2017	2018	2019	2020
00_14	1	1			
15_18	59	52	45	40	1
19_24	962	650	701	679	467
25_29	556	336	361	407	306
30_39	353	234	270	336	265
40_49	116	66	80	102	87
50_59	29	25	23	33	33
60_65	10	5	8	9	5
66_MAX	8	7	5	9	6
Σύνολο	2.094	1376	1493	1615	1170

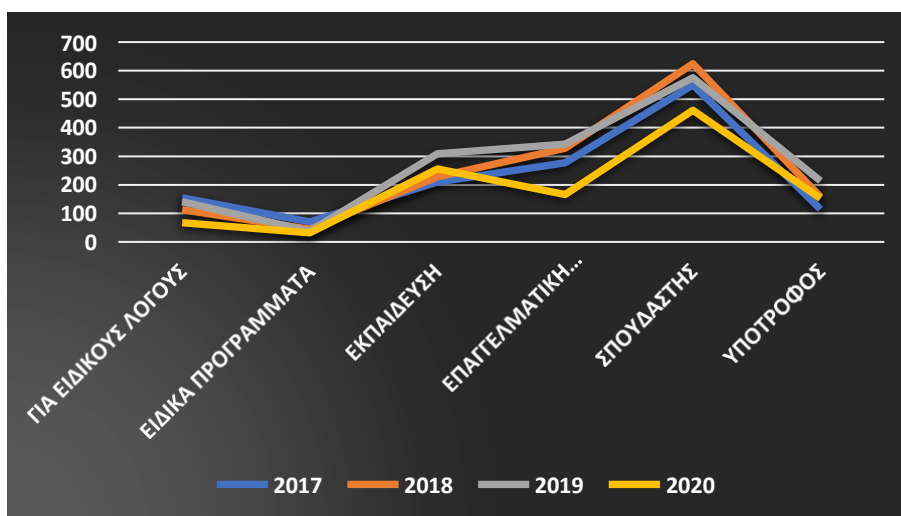
Γράφημα 5. Αριθμός αδειών διαμονής ανά ηλικιακή ομάδα 2016-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Ως προς τον αριθμό αδειών διαμονής που έχουν εκδοθεί ανά κατηγορία σπουδών, από την επεξεργασία των δεδομένων διαπιστώσαμε ότι άδειες διαμονής για φοίτηση σε στρατιωτικές και παραγωγικές σχολές, για την κατηγορία των υποτρόφων που υπάγονται στις διατάξεις του ν.3386/05, για φοίτηση στην Αθωνιάδα Σχολή, για φοίτηση χειριστών αεροσκαφών, για σπουδή ή γνωριμία του αγιορείτικου βίου, για γνωριμία του μοναχικού βίου και για την κατηγορία των σπουδές σε στρατιωτικές σχολές που υπάγεται στις διατάξεις του ν.3386/05, έχουν εκδοθεί μόνο το έτος 2016. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι προφανώς στα επόμενα χρόνια η καταγραφή τους έγινε σε κάποια γενικότερη κατηγορία και όχι ότι δεν εκδόθηκαν άδειες. Από το Γράφημα 6 διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία είναι άνδρες, με μόνες εξαιρέσεις την κατηγορία των υποτρόφων και των μοναχών που είναι γυναίκες.

Γράφημα 6. Ποσοστά αδειών διαμονής ανά κατηγορία για το έτος 2016 Πηγή : τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Για τα έτη 2017-2020 εντοπίσαμε δεδομένα για έξι, γενικότερες θα λέγαμε, κατηγορίες, για σπουδές, εκπαίδευση, υποτροφίες, επαγγελματική κατάρτιση, ειδικά προγράμματα και ειδικούς λόγους. Ο αριθμός τους είναι χαμηλός σε σχέση με το σύνολο αδειών που αφορούν την νόμιμη μετανάστευση. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 7 οι σπουδαστές είναι περισσότεροι σε όλα τα έτη, κατά μέσο όρο 553 ανά έτος. Ακολουθούν οι επαγγελματικά καταρτιζόμενοι με μέσο όρο 278, οι εκπαιδευόμενοι με 251, οι υπότροφοι με 159 και εκείνοι που έχουν εισέλθει και διαμένουν για ειδικούς λόγους με 118 ανά έτος. Πολύ χαμηλός είναι ο αριθμός αυτών που παρακολουθούν ειδικά προγράμματα.

Γράφημα 7. Αριθμός αδειών διαμονής ανά κατηγορία για τα έτη 2017-2020 Πηγή: τα δεδομένα αντλήθηκαν από www.migration.gov.gr

Επίλογος

Μετά από ενδελεχή έρευνα, μετά την επεξεργασία και ανάλυση των καταχωρισμένων στοιχείων σε βάσεις δεδομένων, την προσεκτική ανάγνωση ερευνών και την ειδικότερη μελέτη του αντικειμένου της μετανάστευσης - κοινωνιολογική, νομική, νομοθετική, στατιστική - οδηγηθήκαμε στην εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων.

Αναφορικά με τη μετανάστευση ως σύνολο, παρατηρείται όγκος μελετών σε θεωρητικό πάντα επίπεδο. Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, καθώς και η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως θεσμικό σύστημα, παράγουν ετήσιες στατιστικές για την μετανάστευση. Ο ΟΟΣΑ διαθέτει στοιχεία τόσο για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της μετανάστευσης ανά χώρα προέλευσης και χώρα διαμονής όσο και για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, και ειδικότερα τους μετανάστες με τριτοβάθμια εκπαίδευση μικρού κύκλου ή με πτυχίο πανεπιστημίου στην Ελλάδα. Το Κέντρο Γνώσης για τη Μετανάστευση και τη Δημογραφία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συλλέγει και παρουσιάζει σε ετήσια βάση από το 2018 δεδομένα μεταξύ των άλλων και για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών όπως και για το μορφωτικό τους επίπεδο και τα ποσοστά αυτών που εγκατέλειψαν νωρίς για κάποιο λόγο το σχολείο.

Για την Ελλάδα παρατηρήσαμε ότι καταγράφονται μόνο δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών όπως το φύλο, η ηλικία, η ιθαγένεια. Για το μορφωτικό επίπεδο δεν καταχωρούνται στοιχεία. Το παράδοξο είναι ότι δίνονται στοιχεία για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών στην Ε.Ε. Από την βιβλιογραφική αναζήτηση εντοπίσαμε μόνο δυο έρευνες σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών. Η πρώτη είναι η έρευνα του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης σχετικά με το δημογραφικό προφίλ και μορφωτικό επίπεδο προσφύγων/ μεταναστών στις διόδους της Ανατολικής και Κεντρικής Μεσογείου με έτος διεξαγωγής το 2016, τα βασικά σημεία και συμπεράσματα της οποίας ενσωματώσαμε στο κείμενο. Η δεύτερη αφορά έρευνα των Alesina, Murard και Rapoport (2019) η οποία στηρίχθηκε στις απογραφές του 1991, 2001 και 2011 και σε στοιχεία από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, έχοντας ως δείγμα 10 χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Ιρλανδία, Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο), την οποία δεν ενσωματώσαμε στην μελέτη λόγω των ανεπαρκών στοιχείων της.

Για το λόγο ότι δεν εντοπίσαμε στοιχεία για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών στην Ελλάδα, επιλέχθηκε για την παρούσα μελέτη η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων που αφορούν άδειες διαμονής για λόγους σπουδών, ως τμήμα του συνόλου των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα για τους οποίους έχουμε δεδομένα.

Γενικότερα, δεν παρατηρήθηκαν διαφορές με τις στατιστικές της Ε.Ε και του ΟΟΣΑ σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών. Μειοψηφία αποτελούν τα άτομα που μεταναστεύουν για να σπουδάσουν ή να εξειδικευτούν σε κάποιο αντικείμενο. Ο λόγος αυτός της μετακίνησης συνεπάγεται την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή και τριτοβάθμια. Ο κανόνας επαληθεύεται ότι τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο μετακινείται με σκοπό την εργασία.

Τέλος, αναφέρουμε ότι μια έρευνα βασισμένη σε ημι –δομημένες συνεντεύξεις, με ένα ικανοποιητικό και αντιπροσωπευτικό πλήθος, θα μπορούσε να συμπληρώνει την παρούσα μελέτη, η οποία όμως δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί στην παρούσα φάση.

Αναφορές

www.migration.gov.gr (τελευταία προβολή 01.07.2021)

<https://www.iom.int/glossary-migration-2019> (τελευταία προβολή 01.07.2021)

https://www.europarl.europa.eu/external/html/euenlargement/default_el.htm

(τελευταία προβολή 01.07.2021)

Alesina A., Murard E., Rapoport H. (2019) Immigration and Preferences for Redistribution in Europe, IZA Institute of Labor Economics No 12 130

Apostolopoulos K. Δ.(2017), The Gastarbeiter policy in post-war Germany
<http://www.hdoisto.gr%2C/>

Atlas of Migration (2020) EUR 30534 EN, Publications of the European Union.

Behrle M. (2017) The practical usage of the Schengen Agreement and the Dublin Regulation, The reintroduction of inner border controls on European soil.

Bertozzi S., (2008) European pact on migration and asylum: A stepping stone towards common European migration policies, Opinion migraciones no 19.

Best E. (2001) The Treaty of Nice: Not Beautiful but it'll do, Eipascope 2001/1

Borchardt K.D., (2011) Το αλφάβητο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Carrera S & Guild E. (2008) The French Presidency's European Pact on Immigration and Asylum: Intergovernmentalism vs, Europeanisation? Security vs. Rights?, Centre for European Policy Studies, No 170.

Carrera S. & Merlino M (2010) Assessing EU Policy on Irregular Immigration under the Stockholm Programme, Liberty and Security in Europe, Centre for Policy Studies

Goebel R.J., The European Union in Transition: The Treaty of Nice in Effect; Enlargement in Sight; A Constitution in Doubt, Fordham International Law Journal, Volume 27, Issue 2 2003 Article 1

Maganza G., The Lisbon Treaty: A Brief Outline, Fordham International Law Journal Volume 31, Issue 6 2007 Article 2.

Rackow P. & Birr C. (2010) Recent Development in Legal Assistance in Criminal Matters, Goettingen Journal of International Law 2, 1087-1128.

Sbragia A.M., (2013) The Treaty of Nice, The Oxford Handbook of the European Union, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199546282.013.0011

Sperl M. (2009) When prime ministers replace policemen: An analysis of the adoption of European Council immigration and asylum JHA work programmes, Migration Studies Unit Working Papers No.2009/02 London School of Economics and Political Science.

Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής
<http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/downloads/2019/01/ethniki-stratigiki.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή https://ec.europa.eu/info/policies/migration-and-asylum_el#policies

Ιωακείμης Π. (2001) Η Συνθήκη της Νίκαιας και το μέλλον της Ευρώπης, εκδόσεις Θεμέλιο

Ιωσηφίδης Θ. (2003) Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες, εκδόσεις Κριτική

Κανελλοπούλου – Μαλούχου Ν. (2015) Η Συνθήκη της Λισαβόνας και η εθνική συνταγματική τάξη: Η εμπάθυνση ενός συνταγματικού δεσμού, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Παναγιώτη Κανελλόπουλο, εκδόσεις Σάκκουλας.

Κυριαζή Ν. (2001) Η κοινωνιολογική έρευνα, Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Μουσούσου Λ.Μ. (2003), Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Αθήνα: Gutenberg

Μποτόπουλος Κ., (2007) Από τη Λισαβόνα στο μέλλον, Πορεία και ελπίδες από τη «Μεταρρυθμιστική Συνθήκη», Περιοδικό Η Ευρώπη στη ζωή μας, τεύχος Νοεμβρίου 2007.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf>

Χαλικιάς Μ., Μανωλέσσου Α., Λάλου Π. (2015) Μεθοδολογία έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS Statistics, ISDN: 978-960-603-123-6.

Ψημμένος Ι. (1999), Μετανάστευση και εργασία στην Ευρώπη: Η δημιουργία νέων κοινωνικών χώρων, Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Παραπομπές Νομολογίας

Συνθήκη ΕΚΑΕ 2016/C 203/01

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ΕΕΛ:1987: 169/2

Συνθήκη Μάαστριχτ 92/C 191/01

Συνθήκη Άμστερνταμ 97/C 340/01

Συνθήκη Νίκαιας 2001/C 80/01

Συνθήκη Λισαβόνας 2007/C 306/01

Συνθήκη Schengen ΕΕΛ:2000:239

Πηγές Εικόνων

Εικόνα 1: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gastarbeiter>

Εικόνα 2: <https://www.dw.com/en/how-germany-became-a-country-of-immigrants/a-15495161>

Εικόνα 3: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Εικόνα 4: Atlas of Migration

Εικόνα 5: Atlas of Migration

Εικόνα 6: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης